

M. CL. CRNČIĆ, *Nedjeljno jutro u Lovranu*. Zagreb, Nacionalna i sveučilišna biblioteka

CRLENJAK, Brane, slikar, kipar i medaljer (Vukovar, 28. V. 1930). Diplomirao je na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. U skulpturi stilizira figuru i naglašava lirski karakter prizora (*Ženski akt*, 1961; *Djevojčica*, 1967; *Trkač*, 1974). Slika pejzaže u duhu postimpresionizma, često na granici apstrakcije (*Impresije godišnjih doba*, 1980). Izveo nekoliko zidnih dekoracija u Vukovaru i okolici. Posebno je važna njegova medaljerska djelatnost, tematski vezana za Vukovar (*Domagoj*, 1975). Piše lik. kritike i ogleda o arhitekturi i urbanizmu (*Razvitak vukovarskih ulica*, 1975). God. 1992. izdao je mapu crteža »Moj Vukovar«. Samostalno je izlagao u Vukovaru (1953, 1955, 1964, 1981, 1985), Bresci (1967), Brčkom (1980), Beogradu (1980), Iloku (1987), Vinkovcima (1987), Zagrebu (1992, 1993). Bavi se ilustracijom i grafičkim oblikovanjem. — Suosnivač Likovne kolonije Ilok (1976).

LIT.: I. Balentović, Brane Crlenjak, Susreti, 1976, 20. — S. Bošnjak, Brane Crlenjak (katalog), Beograd 1980. — V. Zlamalik, Brane Crlenjak, u katalogu: Memorijal Ive Kerdića, Osijek—Zagreb 1980/81. — Z. Dvojković, Brane Crlenjak (katalog), Vukovar 1981. — B. Mesinger, Crlenjak (monografija), Borovo 1987. — J. Škunca, Zrcalo probuđenog grada, Glasnik HDZ, 23. III. 1992. Ž. Sa.

CRNAC, (Čarnejić), Mihoč Nikolin, dubrovački slikar (XV/XVI. st.), sin Nikole Dobrašinovića. Učio 1480. u radionici Božidara Vlatkovića koja je nastavljala umj. smjer Lovre Dobričevića. Osamostalio se 1486. Budući da nije mogao otvoriti svoju »botegu«, radio kao pomoćnik kod drugih dubrovačkih majstora. Tako se 1488. i 1489. vezao uz slikara Petra Mihaljevića, a 1512. pojavljuje se kao zastupnik svoga učitelja B. Vlatkovića. Nije sačuvano nijedno njegovo djelo. Zna se da je surađivao dva mjeseca krajem 1515. s Vickom Lovrinim na jednoj većoj oltarnoj slici za Dubrovkinju Maru Ilijinu.

LIT.: K. Kovač, Nikolaus Ragusinus und seine Zeit, Jahrbuch CC, 1917. — J. Tadić, Grada, II. — V. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1964. R.

CRNAČ, selo J od Trebinja u Hercegovini s ruševinama benediktinskoga samostana Sv. Petra od Polja (*Sancti Petri de Campo*). Podigao ga je župan

Desa; sredinom X. st. spominje ga K. Porfirogenet. Crkva je jednobrodna građevina s polukružnom apsidom, a imala je i bačvasti svod. Uz temelje te građevine nalaze se ostaci crkve u obliku trolista vjerojatno iz XIV. ili XV. st.; crkva je bila oslikana.

LIT.: M. Vego, Naselja bosanske srednjovjekovne države, Sarajevo 1957, str. 28—29. — I. Ostojić, Benediktinci u Hrvatskoj, I—III, Split 1963—65. — P. Anđelić, Doba srednjovjekovne bosanske države, u knjizi: Kulturna istorija Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1966, str. 446, 448—449. R.

CRNČIĆ, Menci Clement, slikar i grafičar (Bruck na Muri, 3. IV. 1865 — Zagreb, 9. XI. 1930). Polazio je vojnu gimnaziju u St. Pöltnu i u Hranicama u Moravskoj 1876—82. Slikarstvo studira na akademiji u Beču 1882—84. God. 1886/87. slikar je kazališnih dekoracija u Landestheateru u Coburgu. Studij nastavlja 1889—92. u Münchenu kod prof. N. Gysisa. Kratko je vrijeme učitelj slikanja na Obrtnoj školi u Zagrebu, potom dobiva 1894. preporukom I. Kršnjavoga, stipendiju za studij grafike na Akademiji u Beču kod prof. W. Ungera. God. 1895—97. živi u Beču i Lovranu, potom stalno u Lovranu do 1900, kada odlazi u Zagreb. U Zagrebu otvara 1903. s B. Čikošem-Sesijom priv. slikarsku školu koja pre-rasta u Višu školu za umjetnost i umjetni obrt a zatim u Akademiju; na toj je ustanovi profesor 1907—30. Usto je 1920—28. direktor Strossmayerove galerije u Zagrebu. Član JAZU postaje 1919.

Crnčićeve zasluge za razvoj hrv. umjetnosti imaju pionirski značaj; prvi je počeo slikati marine a s njim započinje i razvoj moderne hrv. grafike. Studije, crteži i portreti iz najranijega razdoblja pod utjecajem su realizma Münchenske škole; o tome govori osjetljivost pri promatranju ljudskoga tijela i lica te tonsko modeliranje slike (*Djevojčica*, *Slavonac runi kukuruz*). Poslije, pod utjecajem tzv. zagrebačke škole, paleta mu postaje otvorenija, namaz pastozniji (*S otoka Raba*, *Bonaca*, *Jugovina*, *Izgled sa Bellaviste*, *Žutika u cvatu*). Izvrstan pejzažist, s lakoćom bilježi karakteristike naših krajeva, slikajući najviše primorje, Istru i okolice Novog Vinodolskog. U daljem razvoju prelazi od naglašena kolorizma na zagasitije boje u

I. CRNKOVIĆ, dječji vrtić u Samoboru

tonovima i nijansama nanesenim na platno tankim namazima kista; time postiže dojam titranja zraka i nedogledne daljine (*Zapad sunca, Velika i Mala Draga, Burin, Široko*). Premda je Crnčićovo slikanje marina povremeno postajalo rutinsko, pojedine njegove marine i slike primorskog krajolika nisu u to vrijeme bile nadmašene. Na putovanjima su nastale mnoge slike; ciklus s Plitvičkih jezera i ciklus s Velebita. Slike s Bohinja, kao i pejzaži i vedute iz Zagreba i okolice nisu postigle razinu marina, osim posljednje, nedovršene slike *Pogled na Savu kod Podsuseda*. Posljednjih godina života slikao je ponovno portrete (*A. Bauer, V. Mažuranić, D. Gorjanović-Kramberger, F. Bulić*).

Crnčićeva grafika važnija je od njegova slikarskog rada; prvi je školovani grafičar u nas koji je postignuo profesionalnost eur. razine. Razvoju hrv. grafike pridonio je i svojim pedagoškim sposobnostima, odgojivši T. Krizmana, B. Šenou, Lj. Babića, M. Krušlina, M. D. Gjurića i dr. Na njegovim ranijim radovima još je vidljiv utjecaj učitelja W. Ungera. Gravirao je pretežno bakropise; oni su mu omogućivali tonska rješenja kojima je u to vrijeme obuzet i u slikarstvu. Portreti su rađeni realistički, čvrstim i odmjeranim potezom (*V. Lunaček, F. Mixich*). Taj se realizam nastavlja i u većim kompozicijama (*Nedjeljno jutro u Lovranu*) gdje je pomalo tvrdim crtežom sugerirana atmosfera, te u *Medveji* koja, sva građena u masama i planovima, djeluje uravnoteženo i dorečeno. To su njegova najbolja ostvarenja u grafici. Obraduje književne teme (*Osamljena, Posljednji svoga roda, Ave Maria*). Poslije radi kolorirane bakropise iz staroga Zagreba sa smislom za žanr i realistički pristup motivima, na kojima obriši gube čvrstoću; rješavani su slikarski, što je naglašeno bojom (*Bakačeva kula, Na Kaptolu, Jelačićev trg, Dolac, Pod zidom*). U posljednjem ciklusu grafičkih listova vraća se primorskom krajoliku (*Drivenik, Vrbnik, Belgrad, Povile, Grižane, Ogulinska cesta*). Bio je i izvanredan crtač, za svako veće djelo radio je brojne skice a gomile crteža donosio je sa svojih putovanja. Od 1895. crta ilustracije za sarajevsku »Nadu«, god. 1896/97. surađuje u Seemanovu listu »Zeitschrift für bildende Kunst«; sudjeluje u ilustriranju djela *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild*. Načinio je scenografiju za dramu *Pastorak* J. E. Tomića, a radio je i plakate. Bavio se karikaturom, surađivao je u humorističkom listu »Satir« (1901). Sudjelovao je na izložbama Društva hrvatskih umjetnika i Hrvatskoga društva umjetnosti, u Zagrebu, u zemlji i inozemstvu (Beč, Budimpešta, Petrograd, Pariz, Sušak, Karlovac, Beograd, Osijek, Sofija, Rijeka). Samostalno je izlagao u Zagrebu, Beču, Opatiji, Budimpešti i Osijeku. Retrospektivna izložba priredena mu je u Zagrebu 1931.

LIT.: M. Dežman, Menci Cl. Crnčić, Život, 1901, 1. — I. Kršnjavi, Pogled na razvoj hrvatske umjetnosti u moje doba, HK, 1905, str. 290, 302–303. — A. G. Matoš, Slikar Crnčić, Savremeni, 1910, 4. — V. Lunaček, Dvadesetpet godina Crnčićeva rada, Obzor, 1925, 326. — A. Schneider, Menci Klement Crnčić, Ljetopis JA, 1932, 44. — Lj. Babić, Umjetnost kod Hrvata u XIX stoljeću, Zagreb 1934, str. 119–123, 126. — B. Gagro, Hrvatska grafika u prvoj polovini XX stoljeća, u katalogu: Jugoslavenska grafika 1900–1950, Beograd 1977, str. 27–28. — B. Šurina, Nepoznati Menci Clement Crnčić (katalog), Zagreb 1985. — Ista, Menci Clement Crnčić (katalog), Zagreb 1988.

B. Su.

CRNČIĆ-VIRANT, Lina, slikarica (Zagreb, 15. X. 1879 — 22. XII. 1949). Učila u priv. slikarskoj školi B. Čikoša-Sesije i M. Cl. Crnčića u Zagrebu; supruga M. Cl. Crnčića. Slikala mrtve prirode, krajolike, marine, portrete, figuralne kompozicije te oltarne slike i nacрте za misna ruha i zastave. Ilustrirala je *Priče* braće Grimm, *Pjesme* S. S. Kranjčevića i *Zlatne danke* J. Truhelke. God. 1928. potaknula osnivanje Kluba hrvatskih umjetnica i bila mu prva predsjednica. Samostalno je izlagala u Zagrebu 1921. Sudjelovala na izložbi »Pola vijeka hrvatske umjetnosti« 1938/39.

LIT.: V. Lunaček, Majka svome djetetu — Lina Virant-Crnčić, Savremeni, 1916, 5–8. — W. Sies, Märchenbilder, Agrar Tagblatt, 1921, 323. — Lj. Marković, Umjetničke izložbe, Grafička revija, 1928, 11–12.

B. Su.

CRNKOVIĆ, Ivan, arhitekt (Zagreb, 14. X. 1941). Diplomirao je na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu 1966 (M. Kauzlarić). Asistent na katedri za arhit. projektiranje i interijer od 1967, a od 1987. predavač. Sudjeluje na natječajima (Novosadska banka, 1974; s M. Kasanićem, hotel Draškovićeve—Solovjeve—Trpimirova, Zagreb 1986). Na međunarodnom natječaju Shinkenchiku u Japanu 1983. s Emilom Šverkom dobio prvu nagradu za projekt »Kuća sa šest jednakih prostorija«. Važne su mu realizacije: dječji vrtić u Samoboru (1972), obiteljska kuća Drupljici u Prološcu kraj Imotskoga (1983), te stambena kuća u Ilici 219 u Zagrebu (s M. Kasanićem, 1988).

LIT.: E. Špirić, Skica za portret arhitekta Ivana Crnkovića, Glasilo Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu, 1975, 2.

Z. Kol.

CRNKOVIĆ, Vladimir, povjesničar umjetnosti (Zagreb, 15. V. 1942). Diplomirao na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1966. Likovne kritike i prikaze objavljuje od 1968. Bavi se teorijom naivne umjetnosti i suvremenom keramikom, piše predgovore u katalozima (F. Vujčec, M. Mehkek, P. Topljak, Lj. Njerš). Organizirao je izložbe naivnih umjetnika u Zagrebu, Hlebinama, Rijeci, Zürichu, Veneciji, Münchenu. Napisao je predgovore i uredio grafičke mape »Ivan Lacković-Croata« (1968), »Ivan Rabuzin« (1972). Bavi se grafičkim oblikovanjem mapa, plakata, knjiga i kataloga. BIBL.: Gaži, Kovačić, Rabuzin, Zagreb 1978; Dragan Gaži, Koprivnica 1983; Ivan Generalić — crteži, Zagreb 1984; Ivan Rabuzin — crteži, Zagreb 1986.

J. Dep.

CRNOBORI, Josip, slikar (Banjole kraj Pule, 22. X. 1907). Završio u Zagrebu Akademiju likovnih umjetnosti (M. Tartaglia). Izlaže samostalno u Zagrebu (1937, 1939, 1941), Trstu (1946), Buenos Airesu (1947, 1949, 1957) i na skupnim izložbama u zemlji i inozemstvu (»Pola vijeka hrvatske umjetnosti« 1938, Bijenale u Veneciji 1942, Bellagio 1946, Nacionalni salon Argentine 1947, 1948, 1956). Na svojim slikama (pejzaži iz Dalmacije i okolice Zagreba, mrtve prirode, aktovi, portreti i figuralne kompozicije) zelenosmeđim i zagasitim tonovima, spajajući tradiciju i postimpresionistička traženja, ostvaruje vlastiti slikarski izraz.

LIT.: Josip Crnobori, slike 1936–1945 (katalog), Zagreb 1992.

R.

CRNOTA, Stjepan, slikar (Rab, potkraj XV. st. — ?, 1548). Spominje se u Veneciji 1530, 1533. i 1548. Poznata su tri njegova djela: *Isus tjera trgovce iz hrama* u Duždevoj palači u Veneciji, *Sv. Petar* (sign. i dat. 1536) u crkvi Santi Giovanni e Paolo u Veneciji i *Sv. Pavao* u Galeriji Akademije u Beču. U tim radovima osjećaju se utjecaji P. Veronesea, P. Bordonea, a po nekim realističkim detaljima kao da je C. anticipirao neke motive Bassanova slikarstva. Smatra se da se na Crnotu odnosi i »Stephano discipulo de Titiano« koga 1532. spominje Marcantonio Michiel u knjizi *Notizie d'opere del disegno*, navodeći među njegovim djelima *Kristovu večeru*, koju je dovršio Tizian, te slikane škrinje, krevet i vrata u kući A. Oddonija.

LIT.: F. Wickhoff, Aus der Werkstatt Bonifazios, Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen, Wien 1903. — A. Schneider, Slikar Stjepan Crnota, HR, 1936, 8.

K. Plj.

CROATIA SACRA, časopis osnovan za objavljivanje izvora i radova za crkvenu povijest u Hrvatskoj, a izdavala ga je Hrvatska bogoslovna akademija pri Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Izlazio je 1931–44. (ukupno 22 broja). Prvi urednik je bio Miroslav Vanino, a poslije Miho Barada. Uz brojne radove iz opće crkv. povijesti i crkv. umjetnosti, objavljuju se radovi s područja pomoćnih povijesnih znanosti (paleografija, diplomatika, sfragistika). Posebno je važan svečani dvobroj 21–22. iz 1943, u kojemu su dani pregledi pojedinih područja povijesti crkve u Hrvatskoj.

LIT.: T. Klarić, Croatia sacra — Bibliografija, CCP, 1979, 4.

A. Bad.

CRTANI FILM → ANIMIRANI FILM